

Nr 215.

Av herr **Palmstierna**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om beredande genom statens försorg av studielån åt mindre bemedlade studenter.

Den ekonomiska utvecklingen i vårt land under de sista decennierna har, såsom allbekant är, medfört en dyrtid, som för ett flertal inom vårt folk åsamkat betydande svårigheter och umbäranden.

För stora medborgargrupperns vidkommande är detta redan statistiskt påvisat, men det ges emellertid en kategori, vars genom utvecklingen starkt förändrade villkor ännu blott någon gång kommit på tal, ehuru den icke desto mindre synes påkalla en allmännare uppmärksamhet och åtgärder från statsmakternas sida.

Den kategori, som här åsyftas, är, vad man brukat kalla, medellösa studerande vid våra universitet och högskolor.

Det torde vara ett allmänt känt faktum, att en övervägande del av vårt lands studenter tillhöra medel- eller arbetareklassen. En nyligen verkställd utredning beträffande en av de större studentnationerna i Uppsala har ojävigt ådagalagt detta. Känt är ock, att större antalet studerande av denna orsak äro hänvisade till att genom studielån här och där förskaffa sig nödiga medel för sin utbildning, något, som med den utveckling vårt kreditväsen tagit lätt bringar den unge studenten i ett läge, som måste betraktas såsom mycket osunt såväl för honom själv som för det samhälle, han skall tjäna.

Att beträda lånevägen är emellertid numera en långt allvarigare sak än förr. De fördyrade levnadsomkostnaderna stegra utgifterna och försvåra uppehållet, varför långt större lån än tidigare erfordras. För erhållande av kredit är studenten emellertid mer än förr hänvisad till

bankerna med deras numera dryga räntor, under de senare åren mestadels 7 à $7\frac{1}{2}$ % även mot god personlig borgen. Räntan betalas i förskott, något, som dels ytterligare fördyrar densamma, dels för den medellose också medför andra besvärligheter. Enligt vad erfarenheten givit vid handen, händer det för övrigt ej sällan, att den kreditsökande tvingas ta lån även mot sämre villkor, upp till 12 à 13 %.

Dessa höga räntor äro naturligtvis ytterst betungande för låntagare, och detta känns hårt icke minst i de fall, då de icke omedelbart göras produktiva genom att insättas i en direkt inkomstgivande hantering, utan måste användas till levnadsomkostnader under de långa studieåren.

Visserligen ges det en möjlighet till lån mot billig ränta i riksbanken, som beviljar lån för närvarande mot $5\frac{1}{2}$ % ränta, men dessa äro amorteringslån, med amorteringen börjande genast och med en amorteringstid av blott $2\frac{1}{2}$ —5 år och därför i högsta grad olämpliga såsom studielån, då amorteringarna alltför ofta torde nödvändiggöra nya lån å annat håll, innan anställning vunnits. Riksbankens amorteringslån kunna därför betraktas blott som en nödfallsutväg.

Återstår för Uppsalas vidkommande nationernas och studentkårens kassor. Av dessa äro nationskassorna, som bekant, alltför små i förhållande till behovet. Så är även förhållandet med t. ex. Uppsala studentkårs kassa, vilken för övrigt redan är starkt tagen i anspråk. De flesta äldre stipendier — det må här i förbigående anmärkas — äro för nutida förhållanden så små, att de i mycket ringa utsträckning motsvara sitt verkliga syfte.

Från vilken sida vi betrakta detta spörsmål, är situationen således ytterst bekymmersam. Något bör alltså göras för att på ett bättre sätt ordna studenternas kreditfråga.

Enligt min mening vore det önskvärt, att frågan om studielån kunde ordnas på så sätt, att vederbörande på en gång beviljades ett belopp, som beräknas räcka för hela studietiden och som icke utbetalas omedelbart, utan i mån av förut fastställt behov och med hänsyn tagen till avlagda examina.

Härmed vinnes den fördelen, att studierna planläggas med större säkerhet och kunna konsekvent fullföljas, varmed åter följer en förkortning av studietiden och minskad skuldbörda.

Sannolikt bleve vid en sådan lånerörelse en särskild rådgivande kommission av studenter och akademiska lärare nödvändig för prövning av lånesökandes studieplaner och verkliga lånebehov. Anordnandet av en

sådan kommission torde icke stöta på stora svårigheter, och erfarenheten visar, att dess arbete ej heller bör bli alltför betungande.

Studenternas kreditfråga berör emellertid icke blott Uppsala och Lunds studentkårer, utan även de studerande vid rikets samtliga högskolor. Den är, såsom av pressen framgått, redan aktuell bland Stockholms studenter. Därmed blir frågans räckvidd visserligen större, men nödvändigheten av att något äntligen göres för att ordna den studerande ungdomens ekonomi framstår härigenom än tydligare.

Det synes vara oemotsägligt, att vi här stå inför en nationell angelägenhet av stor betydelse. En ren dårskap är det att lämna tusen och åter tusen av landets studerande ungdom vid universitet och högskolor att utan det ekonomiska stöd de oundgängligen behöva draga sig igenom en lång och dyrbar studietid. Följden härav blir, att denna onödigt förlänges och skuldsättningen ökas, varav följer försvårad ekonomi för större delen av livet, sen familjebildning och de ständiga kraven på löneregleringar.

I icke oväsentlig mån skulle man tvivelsutan kunna förebygga åtskilligt av dessa missförhållanden genom ett ordnande av de medellösa studenternas studiekredit i överensstämmelse med vad här yttrats.

Naturligtvis kan häremot den invändningen göras, att studiebanan redan är överfylld, och att åtgärder i sagda riktning skulle medföra en än starkare tillströmning. Härtill må emellertid svaras, att det praktiska arbetets olika områden torde komma att visa sig alltmera tilldragande i den mån, som tidigare och större inkomster än på studievägen kunna beräknas, och detta utgör i själva verket för det stora flertalet den naturliga vägvisaren vid valet av levnadsbana.

För övrigt gäller det här att för de mindre bemedlade klassernas barn hålla vägen allttjämt öppen till de akademiska studierna och ämbetsmannabanorna, vilka eljest vad tiden lider komma att bli ett privilegium för de mera förmögna.

I fråga om de penningmedel, vilka behövas för ändamålet och deras förvaltning, synes den utvägen närmast stå öppen, som statsmakterna redan tidigare anvisat genom att hos riksbanken upplägga en fond av 12½ mill. kronor för lån mot personlig borgen. Det är sålunda icke fråga om något direkt anslag. Emellertid torde först en närmare utredning av ämnet kunna visa, huruvida den för ovan nämnda syfte erforderliga fonden bör ligga under riksbankens eller annan officiell institutions förvaltning, liksom dess storlek icke på frågans nuvarande stadium kan närmare uppskattas.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt genom statens försorg studielån lämpligen må kunna beredas åt mindre bemedlade studenter vid universitet och högskolor, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning föranleder.

Stockholm den 8 juni 1914.

Erik Palmstierna.
